

Отримано: 2 червня 2026 р.

Прорецензовано: 13 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 20 червня 2026 р.

Email: yaroslav.misiuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/009-0004-1326-327X>

Email: yelizaveta.yakubowska@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3583-6901>

Email: yuliia.kratiuk@oa.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1365-7648>,DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30\(98\)-140-143](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30(98)-140-143)

Misiuk Ja. L., Jakubowska Je. Je., Kratiuk Ju. K. Język nienawiści w kontekście wojny na Ukrainie: analiza socjologiczna i polityczna. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія»*. Острогор : Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 30(98). С. 140–143.

UDC: 811

Jaroslav Misiuk,

wykładowca w Katedrze Mediacji Językowej,
Narodowy Uniwersytet „Akademia Ostrogońska”

Jelizaweta Jakubowska,

wykładowca w Katedrze Mediacji Językowej,
Narodowy Uniwersytet „Akademia Ostrogońska”

Julia Kratiuk,

starszy wykładowca w Katedrze Mediacji Językowej,
Narodowy Uniwersytet „Akademia Ostrogońska”

JEZYK NIENAWIŚCI W KONTEKŚCIE WOJNY NA UKRAINIE: ANALIZA SOCJOLOGICZNA I POLITYCZNA

Niniejszy artykuł analizuje problem mowy nienawiści w kontekście wojny na Ukrainie, przedstawiając ją jako zjawisko językowe i społeczne o istotnych implikacjach politycznych. W badaniu argumentuje się, że język w konflikcie pełni nie tylko funkcję komunikacyjną, ale także ideologiczną. Staje się narzędziem eskalacji konfliktu, dehumanizacji wroga i konstruowania narracji nacjonalistycznych. Analiza obejmuje zarówno dyskurs polityczny i medialny, jak i praktyki komunikacyjne społeczeństwa obywatelskiego, w tym komentarze internetowe i trolling. Szczególną uwagę poświęcono mechanizmom językowym (takim jak metafory, powtórzenia i strategię negocjowania odpowiedzialności), które wzmacniają stereotypy i utrwalają podziały społeczne. Tekst ma charakter interdyscyplinarny, łącząc perspektywy socjolingwistyczne, polityczne i społeczne, i podkreśla potrzebę edukacji i regulacji prawnych jako narzędzi ograniczania i regulowania mowy nienawiści.

Przedmiot badań: mowa nienawiści w kontekście wojny na Ukrainie, rozpatrywana jako zjawisko językowe i społeczno-polityczne.

Temat badań: dyskusje publiczne i medialne (wypowiedzi polityków, prasy i mediów społecznościowych) oraz praktyki komunikacyjne społeczeństwa obywatelskiego.

Słowa kluczowe: mowa nienawiści, dehumanizacja, konflikt, propaganda, media, trolling, wojna na Ukrainie, tożsamość narodowa.

Місюк Ярослав Леонідівна,

викладач кафедри мовної медіації,
Національний університет «Острозька академія»

Якубовська Єлизавета Євгенівна,

викладач кафедри мовної медіації,
Національний університет «Острозька академія»

Кратюк Юлія Казимирівна,

Старший викладач кафедри мовної медіації,
Національний університет «Острозька академія»

МОВА ВОРОЖНЕЧІ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглядається питання мови ворожнечі в контексті війни в Україні, представляючи її як лінгвістичне та соціальне явище, що має значну політичну вагу. В особливий спосіб зазначено, що мова в конфлікті виконує не лише комунікативну, а й ідеологічну функцію – вона стає інструментом ескалації конфлікту, деґуманізації ворога та конструювання націоналістичних наративів. Аналіз охоплює як рівень політичного та медійного дискурсу, так і комунікаційні практики громадянського суспільства, включаючи онлайн-коментарі та тролінг. Особлива увага приділяється лінгвістичним механізмам (метафорам, повторенням, стратегіям заперечення провини), які підсилюють стереотипи та увічнюють соціальні розбіжності. Текст має міждисциплінарний характер – поєднує соціолінгвістичні, політологічні та соціальні перспективи – і підкреслює необхідність освіти та правового регулювання як інструментів обмеження мови ворожнечі.

Об'єкт дослідження: мова ворожнечі в контексті війни в Україні, розглядається як лінгвістичне та соціально-політичне явище.

Тема дослідження: публічні та медійні дискурси (заяви політиків, преса, соціальні мережі) та комунікаційні практики громадянського суспільства.

Ключові слова: мова ворожнечі, деґуманізація, дискурс конфлікту, пропаганда, медіа, тролінг, війна в Україні, національна ідентичність.

Yaroslav Misiuk,*Lecturer at the Department of Language Mediation,
National University of Ostroh Academy***Yelyzaveta Yakubovska,***Lecturer at the Department of Language Mediation,
National University of Ostroh Academy***Yuliia Kratiuk,***Senior Lecturer at the Department of Language Mediation,
National University of Ostroh Academy***HATE SPEECH IN THE CONTEXT OF THE WAR IN UKRAINE:
SOCIOLOGICAL AND POLITICAL ANALYSIS**

This article examines the issue of hate speech in the context of the war in Ukraine, presenting it as a linguistic and social phenomenon with significant political implications. The study argues that language in conflict serves not only a communicative function but also an ideological one. It becomes a tool for escalating conflict, dehumanizing the enemy, and constructing nationalist narratives. The analysis covers both political and media discourse, as well as the communication practices of civil society, including online comments and trolling. Special attention is given to the linguistic mechanisms (such as metaphors, repetition, and strategies of denying responsibility) that reinforce stereotypes and perpetuate social divisions. The text is interdisciplinary in nature, combining sociolinguistic, political, and social perspectives, and emphasizes the need for education and legal regulation as tools for limiting and regulating hate speech.

Object of the study: hate speech in the context of the war in Ukraine, considered as a linguistic and sociopolitical phenomenon.

Research topic: public and media discourses (statements by politicians, press, and social media) and communicative practices of civil society.

Keywords: hate speech, dehumanization, conflict discourse, propaganda, media, trolling, war in Ukraine, national identity.

Wprowadzenie. Kwestia mowy nienawiści podczas wojny na Ukrainie jest jednym z kluczowych elementów analizy socjolingwistycznej i politycznej, która stara się wyjaśnić procesy i formy treści nasyconych negatywnymi emocjami. Od 2022 roku wojna doprowadziła do masowych działań wojennych, nie wspominając o przyspieszeniu werbalnych zmagania w tej kwestii, często manifestujących się w języku symbolicznym dla przemocy i dehumanizacji wroga lub przeciwnika. W tym kontekście istotne jest rozważenie, jak słowa i wyrażenia nabierają ideologicznego wydźwięku i są używane zarówno do potwierdzania siebie, jak i eskalacji niezgody. Analiza powinna odzwierciedlać przekazy na różnych poziomach komunikacji – od tego, co mówią politycy i co jest publikowane w prasie, po to, co ludzie mówią w mediach masowych oraz działania jednostek i społeczeństwa obywatelskiego – oraz jak te komunikaty wpływają na normy społeczne i uprzedzenia. Ten obszar może oferować badanie mechanizmów, dzięki którym istnieje mowa nienawiści, oraz jak walczyć z nią i ograniczać ją w zmieniającym się kontekście informacji i polityki. To prowadzi nas do zbadania, jak te pierwsze i drugie są używane w konkretny sposób w obecnym systemie społeczno-politycznym i ma na celu ustalenie, czy działają jednocześnie, czy nie.

Zasady mowy nienawiści, dehumanizacji i dyskursu konfliktowego stanowią podstawę socjolingwistyki zjawisk wojny na Ukrainie. Mowa nienawiści jest definiowana jako wypowiedzi i praktyki językowe, które nie są jedynie wyrazem krytyki czy opozycji, ale celowo wywołują negatywne emocje, uprzedzenia lub poddają grupy społeczne stygmatyzacji. Zazwyczaj charakteryzuje się błędną interpretacją negatywnych terminów, ogólnym stereotypizowaniem i rozwijaniem urzędów dyskredytujących, które podsycają konflikt i wzmacniają podziały społeczne. Dehumanizacja jest narzędziem, które poprzez formacje językowe (i inne) przypisuje nieludzką, animalizm lub bezwartościowość grupom, które się im przeciwstawiają, skutecznie degradując te grupy poprzez gradient moralny (zmniejszenie postrzeganego ryzyka działania z przemocą i agresją). Tak jest w tym przypadku – retoryka, w której Ukraińcy lub ich sojusznicy są charakteryzowani jako „zero zagrożenia” lub „pasożyty”, co daje uzasadnienie dla działań militarnych. Z kolei dyskurs konfliktowy odnosi się do metod dyskursów, takich jak argumentacja, narracja i język mający na celu wyraźne zarysowanie przeciwnika i wywołanie poczucia zagrożenia. Jako dyskurs, który pomaga kultywować postrzeganie drugiej strony jako wroga, kogoś, komu ludzie nie mogą ufać, lub kogoś, kto nie ma etyki moralnej. Te konstrukcje promują utrwalanie i uzasadnianie przemocy, a także podporządkowanie jednej grupy drugiej. Analizowanie tych pojęć pomaga nam nie tylko zrozumieć, jak język i narracje mogą być włączane do większych mechanizmów politycznych, ale także stworzyć przestrzeń, w której rzeczy mogą się eskalować, jednocześnie identyfikując kanały do blokowania tych procesów. [1]

Dyskursy nienawiści są produkowane i formułowane w świetle sytuacji geopolitycznej w wojnie na Ukrainie. Oprócz tych podziałów i podziałów społecznych, kontekst geopolityczny może również prowadzić do tworzenia dyskursów nienawiści. Wojna doprowadziła do zwiększenia intensywności języka nienawiści i wykluczającego, tworząc dyskursy nienawiści. A w nowym kontekście geopolitycznym na Ukrainie tożsamość narodowa zawsze była redefiniowana, a kontekst, w którym znajdujemy tworzenie się dyskursu nienawiści, ma na celu ustanowienie nowej retoryki nacjonalizmu. Ten konflikt ilustruje zmagania o uformowanie nowej tożsamości narodowej i regionalnej, która jest definiowana przez budowanie jej elementów przemocy i izolacjonistycznych narracji opartych na wrogości i wykluczeniu wobec postrzeganych obcych lub nieszkodliwych grup. Pojawienie się międzynarodowej rywalizacji (zainspirowanej nową międzynarodową rywalizacją, zależnością od narracji patriotycznych i historycznych oraz wykorzystaniem mediów informacyjnych i polityki na tle zagrożeń bezpieczeństwa, w połączeniu z mediami i politycznymi instrumentami polityki do stworzenia środowiska, które pozwoliło na powstanie mowy nienawiści. Skupienie się na różnicach etnicznych, religijnych lub językowych stanowi sposób na budowanie tożsamości narodowej i tworzy sposób na dehumanizację rywala. Międzynarodowe wymiary konfliktów geopolitycznych nadal rozgrywają się w przestrzeni społeczno-społecznej, tak że wyrażenia wrogości werbalnej wobec wroga, demonizacja przeciwnika i oskarżenia o zdradę stały się dominującymi cechami dyskursu publicznego i prasowego. Z tego powodu, z jednej strony, wewnętrzna solidarność tych społeczności, które wspierały działania wojskowe, została wzmocniona, ale z drugiej strony, podziały społeczne i rywalizacje pogłębiły się, zagrażając harmonii społecznej. Omówiliśmy również możliwy długoterminowy wpływ dyskusji na psychologię społeczną i dynamikę konfliktu w regionie, co podkreśla potrzebę zrozumienia i przeciwdziałania tym mechanizmom w sposób kompleksowy w walce z mową nienawiści.

Metafory, powtarzające się procesy, przekształcanie winy i zaprzeczanie winie to mechanizmy językowe nienawiści, zwłaszcza strukturalne sposoby dehumanizacji ludzi poprzez użycie terminologii i technik, które skutecznie manipulują dyskursem. Metafory odgrywają kluczową rolę w tłumaczeniu abstrakcyjnych lub złożonych zjawisk na obraz, który można łatwo przetłumaczyć na obrazy i negatywny obraz niosący zagrożenie, co skutkuje zwiększoną zdolnością do dehumanizacji przeciwnika. Oto tylko 3 przykłady, takie jak terminy „wrogie inwazje” czy „mordercze reżimy”, które upraszczają i demonizują działania ukraińskie lub Ukraińców, zasiewając negatywne stereotypy. Powtórzenia mają tendencję do bycia bardziej rytmicznymi lub aforystycznymi, co pomaga wzmocnić pewne narracje lub emocje, czyniąc je bardziej skutecznymi dla odbiorców. Powtarzanie takich słów jak te – zagrażające, zagrażające naszej cywilizacji, czy obce; niebezpieczne – funkcjonuje jako „edukacyjny, propagandowy i polityczny” język strachu i odrazy. Z kolei zaprzeczanie odpowiedzialności jest strategią obronną stosowaną przez szerzycieli nienawiści, którzy starają się minimalizować swoją winę lub przypisywać winę innym podmiotom. Mogą to być na przykład retoryczne opowieści umniejszające zbrodnie lub obwiniające ofiary takich zbrodni. Dzięki tym rzeczom mowa nienawiści w wojnach zbrojnych kończy się nie tylko jako środek dehumanizacji celu (takiego jak żołnierze czy cywile), ale także jako forma mobilizacji społecznej i politycznej do przeprowadzania agresji, co czyni ją potencjalnie szczególnie szkodliwą i trwałą.

Retoryka wpływu na konflikt ukraiński ujawnia złożone środki, dzięki którym różnorodne czynniki kształtują i rozpowszechniają dyskursy nienawiści. Język odgrywa kluczową rolę w państwach poprzez swoją propagandę i manipulację psychologiczną, aby wzmocnić i uzasadnić własne interesy militarne. [3] Kiedy media są używane jako główne źródło informacji dla ogółu społeczeństwa, często używają języka emocjonalnego; podkreślają konflikty i dzielą społeczeństwa na linie „my” i „oni”. To zwiększa podziały społeczno-polityczne i wzmacnia negatywne stereotypy. Chociaż samo społeczeństwo obywatelskie jest mniej zakorzenione, również uczestniczy w rozpowszechnianiu i reprodukcji mowy nienawiści, używając mediów społecznościowych, komentarzy i innych nieformalnych wypowiedzi, które mogą przekształcać się w ksenofobiczne i obraźliwe idee. Retoryka wpływu oddziałuje na emocje, dehumanizację przeciwnika i dyskursy antyukraińskie z głównym celem, jakim jest wywołanie strachu przed wrogiem i konieczności walki. Takie taktyki są kluczowym instrumentem w ustanawianiu świadomości społecznej, a ich skutkiem może być pogłębianie podziałów, eskalacja przemocy społecznej i fizycznej oraz załamanie wszelkich form komunikacji. Zrozumienie tego zjawiska jest ważne dla tworzenia sposobów zapobiegania i ograniczania mowy nienawiści w konflikcie.

Struktury leksykalne i semantyczne mowy nienawiści są kluczowe dla jej identyfikacji i analizy. Leksikon takiej mowy jest specyficzny dla słów, które wywołują emocje, mają na celu wzbudzenie uczuć, poniżenie, upokorzenie lub marginalizację, na przykład wobec określonych segmentów lub grup społecznych. Wiele słów używanych w tym kontekście niesie ze sobą negatywne konotacje, stereotypy, uprzedzenia i dyskredytujące lub pejoratywne komentarze. Słowa o intensywnej emocjonalnej intensywności są powszechne w analizowanym materiale, co z kolei zwiększa negatywny wpływ agresji i wykluczenia w omawianym materiale. Słowa w mowie nienawiści nie przekazują jedynie swojego dosłownego znaczenia. Ich semantyka jest często kontrolowana, aby wzbudzać strach, wstyd, hańbę lub obniżać społeczną wartość ich odbiorców. Kolokacje, czyli użycie stałych połączeń słów, są kluczowe dla stworzenia spójnego, ale także sugestywnego przekazu. Na przykład: „niechętna postawa”, „bezlitosny wróg”, „upadła rasa”. Ton mowy nienawiści używa słów i fraz, które można opisać jako specyficzne konstrukcje frazeologiczne i retoryczne. Używane są frazy o emocjonalnym lub pretekstowym tonie, mające na celu podkreślenie rzekomej faktycznej lub moralnej poprawności wypowiedzi. Takie przykłady obejmują pejoratywne epitety, porównania lub metafory, które podkreślają negatywne aspekty grup docelowych. Jednocześnie takie dyskursy regularnie przywołują stereotypy i kulturowe stereotypy oraz utrwalają społeczną i kulturową izolację oraz dehumanizację jako konsekwencję fragmentacji społeczno-kulturowej w kształtowaniu rzeczywistości. Analiza strukturalna i stylistyczna wskazuje również, że mowa nienawiści może być postrzegana jako wyrafinowany system leksykalno-semantyczny, zaprojektowany w celu osiągnięcia określonych ideałów społecznych i politycznych. Realizacja tych mechanizmów może być prowadzona poprzez dokładne badanie słownictwa i frazeologii, a także struktur dyskursu, w których te struktury funkcjonują. Pozwala to na dokładne zidentyfikowanie i kategoryzowanie tego rodzaju mowy, co jest niezbędne dla skutecznych wysiłków transdyscyplinarnych w celu wyeliminowania nienawiści językowej.

Cechy leksykalne mowy nienawiści, studia przypadków. Leksikon mowy nienawiści charakteryzuje się użyciem specyficznych słów lub fraz mających na celu degradację, poniżenie lub dehumanizację określonych klas społecznych. W języku pełnym przemocy występują emocjonalnie naładowane stwierdzenia, które przekraczają normy językowe i etyczne, gdzie atmosfera wrogiej i brutalnej mowy jest normą. Najczęstszym rodzajem mowy jest, ale nie ogranicza się do, mowa nienawiści, gdzie różne jej aspekty są rozpoznawalne poprzez analizę leksykalną. Mowa nienawiści to zazwyczaj leksikon składający się z słów, które niosą ze sobą pewien ładunek emocjonalny (zwykle pejoratywny, oszczerzy język) skierowany na wywołanie negatywnych skojarzeń między osobami docelowymi a celem. Przykłady to obraźliwe terminy, obelgi, slogany zachęcające do nietolerancji i slang używany do wyrażania bigoterii. Inne ważne aspekty obejmują użycie słownictwa, które jest idealizowane, napędzane stereotypami i uprzedzeniami, a także słowa oznaczające agresję lub wulgarność. Obserwujemy leksykalne wzorce znaczeniowe w analizowanych przypadkach – szczególnie w odniesieniu do tych samych grup, co oznacza mówienie o tych grupach (na przykład rasa lub narodowość, religia, orientacja seksualna), które mają negatywne konotacje. Sformułowania i frazy przesiąknięte środowiskiem odrzucenia muszą być odnalezione w tym samym, odnosząc się do wywoływania strachu, pogardy lub wyższości. Na przykład, wyrażenia takie jak „nazista”, „jak robactwo” i „dręć się” nie tylko mają na celu przekazywanie negatywnych stereotypów, ale także promowanie ekskluzywnej i poniżającej postawy. Studia przypadków pokazują, że mowa nienawiści jest często niezwykle artykułowana w języku i języku ogólnie – wiele można wywnioskować z kolokacji, a także z słowników i cech stylistycznych, i może być stosowana w sposób celowy, który ma na celu „upewnienie się, że wpływ emocjonalny jest maksymalny”. Najbardziej zauważalne jest użycie słów, które promują zjadliwą odrazę i nienawistne zidentyfikowanie, oraz powtarzanie pewnych fraz lub terminów, które działają jako odniesienie do takiej mowy. Istnieje szczególnie istotny przypadek z słowami o cechach ksenofobii, seksizmu lub rasizmu, często wyrażanymi w sposób charakterystyczny, nawet na poziomie językowym – i często z wulgarnością. Podsumowując, cechy leksykalne mowy nienawiści wykazują wyraźne wzorce związane z używaniem słów zawierających negatywne konotacje, reżimy motywacji językowej, które działają na rzecz utrzymania uprzedzeń i wrogich postaw. Dlatego niezwykle ważne jest zidentyfikowanie i interpretacja cech strukturalnych takiej mowy w kontekście socjolingwistycznym i prawnym. [4, 5] Komentarze online i trolling w relacjach polsko-ukraińskich. Komentarze zamieszczane online są, być może, najbardziej ekspresyjnym środkiem mowy nienawiści w polsko-ukraińskiej polityce i stanowią one szczególne studia przypadków. W środowisku platformy online, gdzie anonimowość

osobista i brak bezpośredniego monitoringu sprzyjają podsycaniu eskalacji złych uczuć, mogą pojawiać się zgłoszenia, które prowokują nienawiść, wprowadzają w błąd lub propagują stereotyp. Trolling, czyli celowa prowokacja, zaprojektowana w celu wywołania i bycia politycznie kontrowersyjnym, ma tendencję do przyjmowania formy złośliwych komentarzy mających na celu dyskredytację lub wywołanie emocji. Tego rodzaju zachowanie jest główną przyczyną polaryzacji społecznej, tworząc wrażenie wzajemnej wrogości i głęboko zakorzenionych podziałów. Te wypowiedzi są analizowane w poszukiwaniu oznak dźwigni, ponieważ mówią zarówno o uprzedzeniach, jak i stereotypach, często używanych w czasach zawirowań politycznych i polityki, zwłaszcza w przeszłości społecznych relacji między obiema stronami. Mowa nienawiści jest wszechobecnym zjawiskiem w środowisku cyfrowym, często manifestującym się w subtelnych i jawnych formach mowy nienawiści, które tworzą rozłamy i również utrudniają możliwość konstruktywnego dialogu między społecznościami. Technologicznie i społecznie to zjawisko wymaga bliższego zbadania. Komentarze pod artykułami lub postami w mediach społecznościowych mają tendencję do wyrażania emocji i napięć, które trudno rozwiązać w rzeczywistości – ważne jest tutaj zauważenie, że komentarze mogą również dotyczyć naszych emocji i napięć, które w ogóle się nie rozwiązują. Przypadki trollingu mogą mieć poważne konsekwencje dla atmosfery społecznej, prowadząc do otwierania się większych konfliktów, zakłócania wzajemnego zaufania i tak dalej. W związku z tym edukacja jest pilnym wymogiem, a środki polityczne, które nie tylko uczą widzów logicznego myślenia o własnej sieci społecznościowej, ale także przeciwdziałają mowie nienawiści w niej, są niezbędne. Te środki powinny również zawierać przepisy dotyczące moderowania komentatorów i wyjaśniać obowiązki platform internetowych. W tym świetle możliwe jest ograniczenie skali agresji werbalnej i stworzenie wzajemnego dialogu opartego na szacunku dla człowieka w kontekście tego dialogu.

Bibliografia:

1. Bera R. (2019) *Mowa nienawiści źródłem przemocy i agresji*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin.
2. Bulandra A., Kościółek J., Zimoch M. (2015). *Mowa nienawiści w przestrzeni publicznej*. Raport z badań pracy w 2014 roku. Kraków: Stowarzyszenie Interkulturalni.pl. Fundacja Dialog-Pheniben.
3. Chrzanowska P. (2021). Rola mowy nienawiści w zjawiskach dyskryminacji i stygmatyzacji. Uniwersytet Łódzki.
4. Kępa-Figura, D. (2020). Granice mowy nienawiści – prawo a rzeczywistość. *Prace Językoznawcze*, 22 (2), 45–60.
5. Benesch, S. (2012). *Dangerous Speech: A Proposal to Prevent Group Violence*. World Policy Institute.